

# Bønnen for de avdøde

## Den bibelske lære om et renselsessted

Av pastor Dr. teol. J. van der Burg

St. Olav forlag 1953

Imprimi potest  
Oslo, 7 Martii 1953  
+ Jac. Mangers  
Vic. Ap., Ep. Selja

### INNHOOLD:

- I. Hvem kommer i renselsesstedet?
- II. Hva består renselsesstedets straff i?
- III. Allerede før Kristi tid trodde jødene på en renselse etter døden og ba for de avdøde
- IV. Læren om et renselsessted i det Nye Testamente
- V. Læren om et renselsessted bevist av Kirkens tradisjon
- VI. Bønnen for de avdøde hos protestantene
- VII. Bønnen for de avdøde er en av de mest dyrebare og gagnlige andakter i den kristne religion
  - De katolske begravelsesskikker
  - Begravelsesritualet

-----

Det lutherske bekjennelsesskrift "Apologien for den augsburgske bekjennelse" sier i art. 12: "Vi vet at de gamle taler om bønn for de avdøde, noe som vi ikke forbyr." Det forutsetter altså at de hensovede kan ha gavn av at vi ber for dem. Likevel er bønner for de døde gått ut av bruk hos de fleste protestanter.

Spørsmålet om det gis et renselsessted (skjærsild) og om vi kan hjelpe de lidende sjeler, er noe høyst alvorlig. Å søke klarhet om det er en plikt både av nestekjærlighet og egeninteresse.

### I. Hvem kommer i renselsesstedet?

I renselsesstedet kommer de mennesker som forlater dette liv i Guds nåde (dvs. ikke i fiendskap med Gud på grunn av uoppgjorte grove synder), men ikke helt frie for mindre synder eller syndestraffer.

Bare om bestemte, store synder (såkalte "dødssynder") sier Bibelen at de fører til fortapelse, dersom en ikke har omvendt seg før døden (Sml. 1 Kor. 6, 9-10; Gal. 5, 19-21; Ef. 5, 5; osv.). Den forutsetter at det også gis mindre synder som ikke berøver et menneske Guds vennskap. "Vi snubler alle i mange ting" (Jak. 3, 2), Og hvis hver av disse feil var en dødssynd, ville det være forgyves at Jesus og apostlene så ofte formaner oss til å bli i Guds kjærlighet ved å

holde hans bud (Sml. f. eks. Joh. 15, 10) Men om de mindre synder ikke fører til fortapelse, vil de likevel ikke unngå sin straff etter døden, såfremt vi ikke oppriktig har angret dem og anstrengt oss for å forbedre oss.

Ennvidere må bemerkes at selv om vi har fått syndsforlatelse, kan Guds rettferdighet kreve at vi lider noe for våre synder. Den hl. Skrift gir mange eksempler på det (Sml. 4 Mos. 14, 20-23; 20, 12. 2 Sam. 12, 13-14) Etter at David (gjennom profeten Natan) hadde fått forsikring om at hans synd var tilgitt, ba han fortsatt om at Gud mer og mer skulle rense ham for hans blodskyld (Salm. 51) og ikke komme i hu hans ungdoms synder (Salm. 25, 7) Likeledes fryktet den fromme Job for at Gud enda ville straffe hans ungdoms synder (Job. 13, 26). "Også deres synder som Du, Gud, har gitt tilgivelse, lar Du ikke ustraffet" (Augustin, Enarr. in Ps. 50, 11)

Man skal ikke innvende at "Jesu blod renser oss fra all synd" (1 Joh. 1, 7) . Jesu lidelse forsoner oss med Gud. Den alene kunne fortjene for oss syndsforlatelse, men den fritar oss ikke for at vi som Kristi lemmer må lide med Ham. (Sml. Rom. 8, 17; Kol. 1, 24; Osv.) Ved ikke å fritar oss for enhver syndestraff vil Gud øke vår frykt for synden og hindre at vi misbruker Kristi nåde.

Derfor har det til alle tider, både i den gamle og i den nye Pakt, vært den alminnelige oppfatning at sann anger må forenes med botferdighet ("poenitentia" av ordet "poena" = straff), dvs. beredvillighet til å bøte for sine synder ved faste og andre selvfornektelser (Sml. Joel 2, 12-16; Jon. 3, 5; Matt. 11, 21; Ap. Gj. 9, 9), barmhjertighetsgjerninger (Sml. Es. 58, 6-7; Dan. 4, 27; Luk. 11, 41) og ved frivillig å underkaste seg de lidelser som Gud sender over oss her i livet (Sml. Mika 7, 9; 2 Sam. 16, 11-12; 2 Tess. 1, 5; 1 Petr. 4 16-19). Dersom et menneske ikke øver tilstrekkelig bot i dette liv, må syndestraffene utsones etter døden.

Renselsesstedet betyr ikke en ny nådetid til omvendelse eller forandring av ens evige skjebne. Ved døden "kommer natten da ingen kan arbeide" (Joh. 9, 4). "Hvor treet faller hen, der blir det liggende" (Pred. 11, 3). Et menneske som dør i nådens stand, om enn ikke helt renset for sine mindre synder, vil, så snart sjelen har forlatt legemet, være fri for enhver uordnet kjærlighet. Det kan ikke mer synde og har ikke lenger behov for omvendelse. For et menneske som dør i Guds unåde, gis det ingen tilgivelse. Renselsesstedet er intet annet enn en forbigående straff, som er fastsatt av Guds rettferdighet (og også av hans godhet, nemlig for å tilskynde oss her i livet til det gode og derved å forøke vår salighet i himmelen).

Den katolske Kirke lærer ikke at enhver av de frelste kommer i renselsesstedet. Men i praksis skal vi ikke altfor snart tro at våre avdøde kjære sikkert er i himmelen og ikke trenger vår forbønn.

## **II.**

### **Hva består renselsesstedets straff i?**

Den vesentligste straff i renselsesstedet er at et menneske for en tid holdes tilbake fra Guds beskuelse. Dog er det en alminnelig antagelse at sjelene også lider noe positivt. Hver synd består jo av et dobbelt element: En ukjærlighet mot Gud og en uordnet hengivenhet til skapningene. I overensstemmelse med dette er også straffen dobbelt: Sjelen holdes tilbake fra Guds beskuelse og blir overgitt til noe skapt. At det finnes ild i renselsesstedet, er nok en utbredt oppfatning blant teologene, men Kirken har aldri avgjort det som en trossannhet. Det offisielle navn Kirken pleier å bruke er "purgatorium" (= renselsessted).

Sjelene i renselsesstedet lider uten tvil meget, men samtidig eier de en stor indre glede og trøst ved forvissningen om sin frelse. "Hvor forskjellige er disse porter fra helvetets. Med sang

går man inn her, og der med veklage” (Dante, ”Purgatorio” 12, 112). I messeliturgien sier Kirken i bønner for de avdøde at de ”hviler i Kristus”.

### III.

#### **Allerede før Kristi tid trodde jødene på en renselse etter døden og ba for de avdøde.**

Et vitnesbyrd om det har vi i 2 Makkabeernes bok kap. 17, 43-46, hvor det berettes at Judas, føreren for Guds folk og jødelovens heltemodige forsvarer, ”samlet inn to tusen drakmer sølv og sendte dem til Jerusalem til å frembære et syndoffer til forsoning for de døde, så at de ikke bli forløst fra sine synder.”

Protestantene regner ikke Makkabeernes bøker med til Bibelen. Men med urette. Oldkirken anså dem for bibelske. Dette fremgår av de gamle kirkelige forfattere og kirkemøtene i Hippo (393) og Kartago (397). Makkabeernes bøker er også inneholdt i den gamle greske Septuagintatekst, som apostlene pleidde å ta sine sitater fra. Spesielt om 2 Makkabeernes bok har vi i det Nye Testamente endog et direkte bevis for at apostlene brukte den som bibelsk skrift. I Hebr. kap. 11, hvor Paulus taler om ”de gamle som fikk godt vitnesbyrd” (av Skriften), hentyder han nemlig (v. 35) til de heltemodige martyrer som det berettes om i 2 Makk. kap. 6 og 7. Det greske ord ”etumpanistbesan” (av tumpanon = et bestemt pineredskap) er tatt fra 2 Makk. 6, 19 og 28.

Men om protestantene ikke regner Makkabeernes bøker med til den hl. Skrift, må de likevel erkjenne deres verd som historiebøker. Beretningen i 2 Makk. kap. 12 er således i hvert tilfelle et klart vitnesbyrd om jødernes tro på bønner for de døde. Den fromme Judas, som var nidkjær for loven og av den grunn på en særlig måte ble beskyttet av Gud, ville sikkert ikke ha tillatt at det ble innført en lovstridig skikk i templet, som nylig var blitt rensset.

Jødene ber den dag i dag for sine døde (Sml. den jødiske bønnebok ”Godsdienstig Handboek voor Israelieten” ved G. Polak, Amsterdam; videre E. Clausen, ”Folket under loven” s. 120 og 137). At denne skikk er meget gammel, fremgår også av Talmud (Sml. Weber, ”Altsynag. Paläst. Theol” s. 326 flg.). Bønner for de døde utgjorde en del av Sabbatmorgenbønner, som var i bruk på Jesu og apostlernes tid (Sml. Bickell, ”Messe und Pascha” s. 103 og 137 flg.; Heinrich-Gutberlet, ”Dogmatik” X, 552).

### IV.

#### **Læren om et renselsessted i det Nye Testamente.**

Med kraft opptrådte Jesus mot alle slags misbruk i jødernes religiøse liv, fordi ”hver plante som den himmelske Fader ikke hadde plantet, skulle rykkes opp med rot” (Matt. 15, 13). Men vi leser i det Nye Testamente aldri om noen misbilligelse av den jødiske skikk å be for de døde. Tvert om finnes det både av Jesus og apostlene flere uttalelser som bekrefter læren om en renselse etter døden. Således advarer Jesus mot det ”fengsel” som ”man ikke skal komme ut fra, før man har betalt den siste øre” (Matt. 5, 25-26; Luk. 12, 58-59). Dersom Jesus siktet til helvetets evige straffer, kan vi vanskelig forstå hvorfor Han fremstiller det som om man kan komme ut av fengslet. Om mindre syndestraffer etter døden taler Jesus også i samme avsnitt hos Lukas v. 48, der Han sier at synder som delvis unnskyldes på grunn av uvitenhet, vil bli straffet med ”få slag”. En evig straff i helvetet kan umulig betegnes som ”få slag”.

Om særlige ondskapssynder (synder mot den Hellige Ånd) sier Jesus at de ”i all evighet ikke vil bli tilgitt” (Mark. 3, 29), ”verken i denne verden eller i den tilkommende” (Matt. 12, 32). Også disse ord forutsetter at det gis synder som en kan utsone etter døden. I hvert fall kan vi med rette spørre: Ville Jesus ha talt slik, dersom Han misbilliget jødernes tro på en renselse etter døden?

I 1 Kor. 3, 13-15 lærer Paulus uttrykkelig at det gis mindre synder som ikke fører til evig fortapelse, men som likevel har til følge at en ikke oppnår sin salighet uten først å gå gjennom en rensende ild. "Det skal bli åpenbart, hva slags verk enhver har øvet. For Dagen skal gjøre det klart: den blir jo åpenbart med ild, og hvordan enhvers verk er, skal ilden prøve. Hvis det verk en har bygget, står seg, skal han få lønn. Hvis ens verk brenner opp, skal han lide skade; selv skal han nok bli frelst, dog således som gjennom ild." Paulus hentyder til Jesu gjenkomst og dommedagen. Men teksten har en slik universal karakter at den ikke bare kan gjelde de mennesker som lever inntil Kristi gjenkomst. Faktisk er alle som Paulus rettet sitt brev til, døde før verdens ende. Apostelen tenkte nok på den store verdensbrann, men som en manifestasjon av en renselsesild for menneskene fra alle tider (en renselsesild som for de døde allerede er begynt, likesom også helvetets straffer, som Bibelen pleier å forbinde med Kristi gjenkomst, allerede virker forut. Sml. Luk. 16, 22 flg.).

Og om Paulus bare hadde tenkt på de mennesker som lever ved Kristi gjenkomst, ville hans ord iallfall indirekte være et bevis for læren om et renselsessted. Fordi, når det for disse trenges en renselsesild til utsoning av mindre syndestraffer, før de kan gå inn i saligheten, da må vi slutte at det også må være en renselsesstraff for dem som er døde før verdens ende.

Et viktig vitnesbyrd om troen på et renselsessted har vi i samme brev til korintierne i kap. 15, 29, der Paulus henviser til botspraksisen blant de kristne til rensning av de døde. "Hva gjør da de som lar seg døpe for de døde?" Den dåp som det her er tale om, kan ikke være den sakramentale dåp, som noen kristne muligens trodde å kunne motta på nytt på vegne av dem som var døde uten dåp. En slik praksis ville være en grov villfarelse, og om den hadde eksistert hos en del kristne, ville Paulus - for ikke å støtte denne villfarelse - sikkert ikke ha påberopt seg den (sammen med Kristi oppstandelse) til bevis for de dødes oppstandelse.

Med dåp mener Paulus her botslidelser som de troende påtok seg til soning for de avdøde. Han kaller disse lidelser en dåp fordi de har en tvettende kraft. Det er av samme grunn at Jesus selv flere ganger kalte sin lidelse en dåp. "Kan dere drikke den kalk jeg drikker, eller døpes med den dåp jeg døpes med?" (Mark. 10, 38) Sml. også Luk. 12, 50: "Jeg har en dåp å døpes med; og hvor jeg engstes, til den er fullbrakt."

*[Teksten får særlig betydning når den leses i sammenheng med de umiddelbart forutgående ord: "Ild er jeg kommet for å kaste på jorden; og hva vil jeg om den allerede var tent?" (v. 49) Det er ikke sikkert hva Jesus mener med denne ild. Men da hele avsnittet, som teksten står midt i, handler om Kristi dommergjerning, må den ild det her er tale om, rimeligvis oppfattes i samme betydning (en dommens ild, som begynner her på jorden ved de forfølgelser de troende er utsatt for - Sml. 1 Petr. 4, 12.17). Ordene "Hva vil jeg om den allerede var tent?" skal advare oss mot en formastelig tillit til hans godhet, nemlig for at vi ikke skal tro at Han umulig kan tillate slike lidelser (Det er av samme grunn at Han i v. 51 sier at vi "ikke skal tro at Han er kommet for å bringe fred på jorden"). Men, nettopp fordi disse ord kan synes harde, tilføyer Jesus straks etterpå: "Men jeg har en dåp å døpes med," idet Han minner om den grufulle lidelse Han selv med stor engstelse ville underkaste seg til soning for våre synder. Av betydning er det altså at Jesus betegnet sin lidelse som en dåp umiddelbart etter at Han hadde talt om en dommens ild. Dette belyser hvorfor Paulus kaller de botslidelser som de troende påtok seg for de døde, en dåp. De renser sjelene og frir dem ut av skjærsilden.]*

At Paulus tenkte på lidelser, fremgår også av det at han umiddelbart deretter ved en idé-assosiasjon går over til å tale om sine lidelser. "Hvorfor utsetter også vi oss for fare hver time? Jeg dør hver dag, så sant som jeg kan rose meg av dere, brødre, i Kristus Jesus, vår Herre. Når jeg for å tale på menneskevis - har kjempet med ville dyr i Efesus, hva gagn har jeg av det, dersom de døde ikke oppstår?" (v. 30-32).

Av Paulus' ord fremgår altså at det fantes kristne som gikk så langt at de ofret sine martyrlidelser til soning for de avdøde. Om han også selv gjorde det, sier han ikke. En kan gjøre bot for de avdøde uten å påta seg ekstraordinære lidelser for dem. Det kan tenkes at Paulus ville ofre sine martyrlidelser særlig for å nedkalle Guds nåde over sitt misjonsarbeide (Sml. 2 Tim. 2, 10; Kol. 1, 24; osv.)

At også Paulus selv ba for de avdøde, har vi et eksempel på i hans bønn for Onesiforus: "Herren gi at han må finne miskunn hos Herren på hin dag" (2 Tim. 1, 18). At Onesiforus var død, kan vi slutte av at Paulus først ba om Guds miskunn for hans familie alene (og uten tilføyelse av ordene "på hin dag" - v. 16) og at han også sendte sin hilsen til hans familie alene (4, 19)

"Hin dag" er den bibelske betegnelse for gjengjeldelsens dag (dommedagen). For de enkelte mennesker begynner lønnen og straffen, og derfor også dommedagen, allerede ved døden (Sml. f. eks. 2 Kor. 5, 6 flg.; Filip. 1, 21 flg.; Luk. 16, 22 flg.)

Læren om et rensessted kan særlig bevises av de mange bibelsteder hvor det sies at en må være fullkommen ren for å kunne komme inn i himmelen, mens vi på den annen side umulig kan anta at de mindre feil for alltid utelukker fra himmelen. "Jag etter fred med alle og etter helliggjøring; for uten den vil ingen få se Herren" (Hebr. 12, 14). "Vi skal se Ham som Han er. Hver den som har dette håp til ham, renser seg selv, likesom Han er ren" (1 Joh. 3, 3). "Ettersom vi da har disse løfter, så la oss rense oss fra all urenheter på kjød og ånd, idet vi fullender vår helliggjøring i frykt for Gud" (2 Kor. 7, 1). "Han selv, fredens Gud, hellige dere helt og fullt. Og må deres ånd, sjel og legeme bevares aldeles dadelfrie til vår Herres Jesu Kristi komme" (1 Tess. 5, 23). "Måtte Herren oppfylle dere og la dere strømme over av kjærlighet til hverandre og alle. Og således styrke Han deres hjerter til å være dadelfri i hellighet for vår Guds og Faders åsyn, når vår Herre Jesus kommer med alle sine hellige" (3, 12-13) "Dette ber jeg (Gud) om at deres kjærlighet må økes til større og større overflod i kunnskap og all skjønnsomhet, så dere kan dømme om hva som er riktig, og være rene og uten anstøt til Kristi dag, fylt med rettferdighetsfrukt" (Fil. 1, 9-11). Paulus fryktet for at endog han selv ikke enda hadde den fullkomne modenhet til den evige salighet. "Ikke som om jeg alt har grepet det eller alt er fullkommen, men jeg jager etter det, om jeg kunne gripe det, fordi jeg selv er grepet av Kristus Jesus. Brødre, jeg mener ikke at jeg alt har grepet det. Men ett gjør jeg: jeg glemmer det som ligger bak meg, og strekker meg ut etter det som ligger foran meg, og jager mot målet, mot den seierspris som Gud har kalt oss til derovenfra i Kristus Jesus" (Fil. 3, 12-14). Det er også derfor at apostlene formaner de troende til beredvillig å underkaste seg den dom (de forfølgelser) som Gud allerede på jorden lar komme over sitt hus (1 Petr. 4, 17), "for at de skal finnes verdige til Guds rike" (2 Tess. 1, 5)

Jesus sammenligner seg med "en streng mann" som krever troskap også i de minste ting (Luk. 19, 13-22) Endog "for hvert unyttig ord som menneskene taler, skal de gjøre regnskap på dommens dag" (Matt. 12, 36). Ikke engang uvitenhet om Herrens vilje fritar alltid for straff, som dog i dette tilfelle bare vil bestå i noen "få slag" (Luk. 12,48). Nå kan vi spørre: Når vil de mennesker som dør med små synder, få disse "få slag"? Kan vi anta at slike mennesker straks etter døden kommer inn i himmelen og der må vente på en straff, som de først vil få ved verdens ende? Dette ville være i strid med den evige salighet. Og hvis de før verdens ende ikke kan komme inn i himmelen, ville dette allerede være en stor straff. Er det da ikke rimelig å anta at de som dør med mindre synder, allerede straks etter døden får anledning til å utsonne dem?

Bibelen lærer at dødsriket fremdeles eksisterer (Åp. 1, 18) og vil eksistere helt til verdens ende (Åp. 20, 13-14) På dødsriket (et rensessted hvor det finnes rettferdige som venter på

sin frelse) kan vi også anvende de bibelsteder som forutsetter at det "under jorden" er skapninger som velsigner og lovpriser Kristus (Sml. Åp. 5, 13; Fil. 2, 10).

Et trøstefullt eksempel på hvorledes vi ved botferdighet her i livet kan unngå renselsesstedet, har vi i røveren på korset (Luk. 23, 41-43). Beredvillig bar han sine fryktelige smerter til bot for sine synder. "Vi er med rette under denne dom, for vi får igjen hva våre gjerninger har fortjent". Da Jesus allerede var død, måtte han enda lide en stund. Han døde først etter at hans ben på en grusom måte var blitt knust. Men derved oppnådde han at han allerede samme dag fikk gå inn i saligheten. "Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i paradiset". Etter sin død gikk han ned til det sted i dødsriket, som kalles "Abrahams skjød" (Luk. 16, 22), og som ved Jesu nærvær ble forvandlet til et salighetens sted. [*Ved sin himmelfart tok Jesus dem som var der, med til himmelen.*] Beretningen om røveren på korset kan derfor ikke brukes som en innvending mot læren om et renselsessted. Jesus ville fremheve det som en særlig nåde at røveren unngikk noen renselsesstraff etter døden, og for så vidt er Jesu ord nettopp et bevis på at det finnes et renselsessted.

Som en altså ser, inneholder Bibelen ikke så få beviser for læren om et renselsessted. At denne lære ikke tydeligere og med større ettertrykk blir fremholdt i apostlenes skrifter, må ikke forundre oss. Apostlenes forkynnelse ble i den grad behersket av tanken på Kristi herlighetsfulle gjenkomst, som man trodde muligens var nær forestående, at læren om et midlertidig renselsessted nødvendigvis trådte tilbake. Til omvendelsen av den hedenske verden gjaldt det først og fremst å innprente troen på himmelen (det salige liv i Guds beskuelse), helvetet, kjødets oppstandelse og den alminnelige dom. Dette er grunnen til at Bibelen taler så forholdsvis lite om renselsesstedet og i det hele tatt om sjelens liv mellom døden og Kristi herlighetsfulle gjenkomst.

## V.

### Læren om et renselsessted bevist av Kirkens tradisjon.

Kristus har uttrykkelig lovet å våke over at hans Kirke ikke skulle falle i villfarelse. "Meg er gitt all makt i himmelen og på jorden; gå derfor hen .... og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende" (Matt. 28, 18-20). "Jeg vil be Faderen, og Han skal gi dere en annen Hjelper for å være hos dere bestandig, sannhetens Ånd .... Han skal ]ære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere" (Joh. 14, 16.17.26). Derved er "Kirken sannhetens søyle og grunnvoll" (1 Tim. 3, 15). Noe som hele kristenheten har holdt for en trossannhet, kan derfor umulig være en villfarelse. Og slik er det med læren om et renselsessted og bønner for de avdøde, som alle kristne før reformasjonen trodde på. Dessuten fremgår av historien at denne lære allerede var alminnelig kristentro i de første århundrer, noe som bare kan forklares ved å anta at den stammer fra apostlene.

Med hensyn til oldkirkens tradisjon kan vi for det første påberope oss kirkefedrenes enstemmige vitnesbyrd.

Tertullian (160-222) taler om et "fengsel", hvor sjelen må bøte for de mindre feil allerede før den legemlige oppstandelse (De anima 58). I beretningen om Perpetuas martyrium, som Tertullian hentyder til i samme skrift (55), beskrives renselsesstedet som en ild. Han sier at vi ved våre bønner kan gi sjelene "vederkvegelse" (refrigerium = forfriskning). "En kristen enke ber om vederkvegelse for sin ektemanns sjel. ... Unnlater hun denne kristenplikt, da har hun forskutt sin mann, for så vidt det står i hennes makt" (De monogamia 10). Tertullian henviser også flere ganger til den skikk å frembære messeofferet for de avdøde, og påberoper seg for denne skikk den kirkelige tradisjon (De corona 3).

[Uttrykkene "Oblationes pro mortuis" (De corona 3) Og "Offert annuis diebus dormitionis ejus" (De monogamia 10) må etter parallellstedene hos Kyprian og etter Tertullians egen lære om Nattverden som en sakramental "slaktning av Kristus" (De pudicitia 9) forstås om det hl. messeofferet, som de troende lot frembære for de avdøde. Det var presten som frembar ofret, men de troende virket med ved å gi brødet og vinen som ble brukt til offerhandlingen.]

Kyprian (ca. 200-258) sier: "Det er noe annet å bli kastet i fengsel, som en ikke kommer ut fra før en har betalt den siste øre, noe annet med engang å motta troens og dydens lønn; det er noe annet å bli rensset for sine synder ved en langvarig smerte og ild, noe annet ved sine lidelser (her i livet) å ha utslettet alle sine syndestraffer" (Ep. ad Anton. 20). Klart omtaler han Nattverden som et offer (sml. f. eks. hans brev til Cæcilius, som i sin helhet handler om messeofferet), og sier at Nattverdofferet også ble frembåret for de avdøde. I Ep. 66 fornyer han et dekret av sine forgjengere, som forbød å frembære messeofferet for en som i strid med kirkeloven hadde utnevnt en prest som eksekutor av et testament.

Efrem (ca. 306-373) ber i sitt "Testament" at de troende må huske ham i sine bønner og ved den hl. messe. "De døde" - sier han - "blir jo hjulpet ved det offer som de levende frembærer. ... Når Mattatias' menn (Makkabeerne) ved sine ofre gjorde soning for deres synder som var falt i krigen, hvor meget mer formår da ikke Guds Sønnns prester ved sine ofre og bønner å gjøre soning for de avdødes synder?" (Test. 72). Sml. også Carm. Nisib. 62, 31

Kirkehistorikeren Eusebius (ca. 265-340) beretter om keiser Konstantins begravelse at "Herrens prester og folkeskaren ofret under tårer og megen veklage bønner for hans sjelehvile" (Vita Const. IV, 71)

Kyrillus av Jerusalem (ca. 315-386) skriver i sin berømte katekisme, når han forklarer messeliturgien: "Vi minnes også dem som er hensovet blant oss, for vi tror at det er til stort gagn for de sjeler som det blir bedt for, mens det høyhellige offer foreligger. ... Når en konge har landsforvist menn som har fornærmet ham, og når deres nærmeste fletter en krans og ofrer den til kongen til gunst for de straffede, vil dette da ikke virke befrielse for disse? På samme måte frembærer vi våre bønner for de hensovede; vi fletter ingen krans, men vi frembærer Kristus, som er slaktet for våre synder, og forsoner derved den kjærlige Gud både for dem og oss" (Katek. XXIII, 9-10).

Også Epifanius (ca. 315-403) taler om Kirkens skikk å nevne de avdøde ved frembæringen av det hl. messeoffer for å bønnfalle Gud om barmhjertighet for dem (Hær. 75, 8).

Johannes Krysostomus (344-407) sier at denne skikk stammer fra apostlene. "Det er ikke uten grunn forordnet av apostlene at de avdøde skal minnes i de høyhellige mysterier. De visste at de får stort gagn av det. Når nemlig hele folket står med løftede hender sammen med presteskaper, mens det fryktinngytende offer ligger på alteret, hvorledes skulle vi da ikke kunne formilde Gud for dem ved våre bønner" (Hom. 3 in Ep. ad Philip. 4; sml. også hom 41 in Ep. I ad Cor. 4-5).

Ambrosius (ca. 333-397) ba i sin liktale for keiser Teodosius følgende bønn for hans sjelehvile: "Herre, gi din tjener Teodosius den hvile som Du har beredt for dine hellige". Og han tilføyet: "Jeg elsket ham, og derfor vil jeg ledsage ham til livets land; jeg vil ikke slippe ham inntil han ved mine bønner og veklager er blitt tatt imot der oppe på Herrens hellige berg" (De obitu Theod. Sml. også De excessu fratris 1, 29 og 80). Renselsesstraffen for de avdøde beskriver han som en ild (sml. In PS. CXVIII, 3 og 20; In PS. XXXVI, 26).

Uttalelser om en skjærsild finnes også hos Clemens av Aleksandria (ca. 150-211. Sml. Strom. V, 14; VI, 14; VII, 6); Origenes (ca. 185-254. Sml. In. Jerem. II, 3 og mange andre steder i

hans skrifter); Basilius (ca. 330-379. Således ofte i hans Comment. in Is.); Gregor av Nazianz (ca. 329-389. Sml. Or. 3); Gregor av Nyssa (ca. 335-394. Sml. Orat. de mortuis); Hilarius (ca. 315-367. Sml. In. PS. CXVIII, 3); Hieronymus (ca. 342-420. Sml. In. Is. XVIII, 66, 24; Ep. ad Pammachium 5), Paulinus av Nola (ca. 353-431. Sml. Ep. 28); Cæsar av Arles (født ca. 470. Sml. Hom. VIII og CIV, 2-5)

Vi vil avslutte våre vitnesbyrd fra kirkefedrene med å høre den store teolog Augustin (354-430), Meget ofte (omkring 40 ganger) taler han i sine skrifter om renselsesstedet og bønner for de avdøde. "Noen" - skriver han "lider timelige straffer bare i dette liv, andre etter døden, andre både nu og da, men før den siste dom" (De civ. Dei XXI, 13). Og han ba for seg selv: "Rens meg i dette liv, og gjør meg slik at jeg ikke trenger skjærsilden" (In PS. XXXVII, 3). At rensningen skjer ved ild, sier han flere ganger (Sml. De Gen. adv. Manich. II, 20, 30; Enchiridion 69; De octo Dulc. quæst. 12; De civ. Dei XXI, 26), men han tør ikke hevde som en trossannhet at det dreier seg om en virkelig ild. Gang på gang taler han om messeofferet som det viktige middel å hjelpe de avdødes sjeler med. "Det er Kirkens praksis, som de troende kjenner, at martyrene nevnes foran alteret, hvor det ikke blir bedt for dem. Men for de andre avdøde blir det bedt" (Serm. 159, 1, 1). Å frembære det hl. messeoffer for de avdøde er en skikk som "er overlevert fra fedrene og blir overholdt av hele Kirken" (Serm. 172, 2, 2). "Vi leser i Makkabeernes bøker at det ble frembåret et offer for de avdøde. Selv om man intet steds i de gamle Skrifter leste noe om det, er hele Kirkens autoritet ikke ringe, som viser seg tydelig i den skikk at det i prestens bønner, som sendes opp til Herren Gud ved hans alter, også finner sted en anbefaling av de avdøde" (De cura pro mortuis gerenda 1, 3). Av hele sin sjel ba han for sine avdøde foreldre og anmodet andre om å minnes dem foran alteret; bønner ved alteret var også det eneste hans mor Monica hadde bedt om på dødsleiet (Conf. IX, 13). Med hensyn til bønner og messeofferet for de avdøde se også De civ. Dei XXI, 24; In Ps.. VI, 3; Serm. 222, 1; Enchiridion 110; Contra Faust. XX, 21).

Et klart vitnesbyrd er også de gamle kristne gravinskrripsjoner i katakombene, som ofte inneholder bønner for de avdøde eller en anmodning om å be for dem. Således leser vi f.eks. på en grav fra det 2 årh. i Priscillas katakombe: "Jeg ber dere, brødre, når dere kommer hit for å be Faderen og Sønnen, at dere kjærlig vil minnes Agape, for at Gud, den Allmektige, må gi henne det evige liv." En av de mest berømte gravskrifter fra den første kristne tid er den som Abercius fra Hierapolis (i Lilleasia) lot lage til seg selv. Den daterer seg fra ca. året 180. Abercius var da 72 år gammel, og var altså født kort etter den tid da apostelen Johannes enda levde i Lilleasia. Inskripsjonen inneholder en kortfattet bekjennelse av den kristne tro og avsluttes med disse ord: "Den som har den samme tro, be for Abercius".

Ideen vi ofte finner uttrykt i disse bønner er "fred" og "vederkvegelse", likesom vi den dag i dag ber i den hl. messe: "Forunn dem, Herre, vederkvælsens, lysets og fredens bolig". I inskripsjonene påkalles også gjerne de hellige, for at de ved sin forbønn må hjelpe de avdøde. I denne forbindelse kan nevnes den inskripsjon som nylig er blitt funnet i nærheten av apostelen Peters gravsted. Den er en bønn til St. Peter med anmodning om å "be for de kristne som er begravet ved siden av hans legeme". Mange kristne valgte seg med vilje et gravsted i nærheten av en martyrs legeme til uttrykk for at man ønsket å anbefale seg til dennes forbønn. Flere katakombeinskrripsjoner og plasseringen av gravene vitner om det. Augustin taler om denne skikk i "De cura pro mortuis gerenda" (c. 4). Forbønnen for de avdøde ble også uttrykt ved symbolske tegninger, nemlig av bibelske motiver som hadde sammenheng med de liturgiske bønner for de avdøde: f. eks. Noahs frelse fra syndfloden, Daniels frelse fra løvehulen, de tre ynglingers frelse fra ildovnen, Susannas frelse fra hennes falske anklagere. Kirken har beholdt de samme motiver i sin rituelle bønn ved et dødsleie: "Utfri, Herre, din tjeners sjel, likesom Du frelste Noah fra syndfloden, likesom Du frelste Daniel fra løvehulen, likesom Du frelste de tre ynglinger fra ilden, likesom Du frelste Susanna fra hennes falske anklagere."



Et faktum er til slutt at alle gamle liturgier i hele den kristne verden inneholder bønner for de avdøde. Og Kirkens offisielle bønner er et av de beste midler til å bedømme Kirkens tro. Således finner vi dem i de romerske liturgier, de syrisk-palestinske, kaldeiske, bysantinske, aleksandrinske, koptiske og etiopiske. Likeledes i de gamle "Apostoliske konstitusjoner" (VIII, 41) og "Apostlenes didaskalia" (VI, 22, 2). Av særlig betydning er at også de sekter som i oldtiden skilte seg fra den katolske Kirke (nestorianerne og monofysittene) har slike bønner i sin liturgi, og vi kan umulig anta at de har overtatt dem fra den katolske Kirke etter at de skilte seg fra den.

Etter alt det vi har sagt, må det være innlysende hvor meningsløst det er når enkelte norske historielærebøker fremstiller det som om det var pave Gregor I (590-604) som innførte læren om skjærsilden og den skikk å frembære messeofferet for de avdøde (sjelemesser). Alle de kirkefedre vi har sitert, levde før Gregor I's tid. Alle trodde de på en timelig straff etter døden, og det har også alltid vært alminnelig lære at de døde kan bli hjulpet ved messeofferet. Allerede før Gregor I omtaler mange kirkefedre straffen i renselsesstedet som en ild. Men det er ikke alltid tydelig om de mente en virkelig ild. At det dreier seg om en virkelig ild, har verken pave Gregor I eller noen annen pave definert som en troslære.

Helt feilaktig er det også å ville forklare læren om et renselsessted som noe Kirken har overtatt fra hedendommen. Allerede jødene før Kristi tid trodde på et renselsessted. Kirkefedrene begrunner sin lære ved å henvise til den hl. Skrift og den gamle kirkelige tradisjon. De lærde og hellige menn som Ambrosius, Hieronymus, Augustin osv. kan umulig ha vært blinde eller likegyldige overfor innsnikelse av hedensk villfarelse. En Kirke som i tre århundrer har måttet betale sin selvstendighet og egenart ved uttallige martyrs blod, må ikke beskyldes for å ha latt seg smitte av hedensk overtro.

Den kristne dødekult har fra begynnelsen av vært vesentlig forskjellig fra den hedenske. Hedningene pleiet å ofre til sine avdøde. Mange kristne holdt nok også sine familiemåltider ved gravene (for å minnes sine avdøde kjære ved å la dem i tankene likesom fremdeles sitte til bords med dem). Det var en dyrebar patriarkalsk skikk, som det var vanskelig for de kristne helt å slutte med. Men den hedenske idé om ofring til de avdødes ånder ble erstattet med en bespisning av de fattige i den hensikt (ved denne gode gjerning) å oppnå Guds barmhjertighet for den avdøde (Sml. Const. Ap. VIII, 47; Augustin: Serm. 172, 2, Enchir. 29 og 110, De cura pro mortuis 17, 22, Ep. 22, 6). Augustin avviste uttrykkelig den oppfatning at de kristne ofret til de døde. Enhver - sier han - som kjenner det ene kristelige offer (messeofferet), vet bedre (De Civ. Dei VIII, 27). På grunn av de misbruk (drikkelag) disse måltider ved gravene ofte ble anledning til, er de senere blitt forbudt av Kirken.

## **VI.**

### **Bønnen for de avdøde hos protestantene.**

Da Luther i 1517 slo opp sine 95 teser, var, det ikke hans mening å forkaste troen på et renselsessted. I flere av disse teser taler han om de smerter sjelene må lide i skjærsilden (sml. t. 15.16.18 og 19). I sine "Resolusjoner" (1518) til forklaring av sine teser sier han: "For meg er det helt sikkert at det finnes et renselsessted" (Weimar Utg. I, 555). Den samme faste overbevisning uttalte han i 1519 i sin "Unterricht auf etliche Artikel": "Man må fast tro, og jeg vet at det er sant, at de arme sjeler lider en usigelig smerte og at man må hjelpe dem ved bønner, faste, almisser og andre gode gjerninger" (Weimar Utg. II, 70). Han godkjenner bønnen for de avdøde også i en preken han holdt i 1522, 22 juni (Erl. Utg. XIII, 13), og likeledes i sitt skrift "Vom Abendmahl Christi Bekenntniss" i 1528 (Weimar Utg. XXVI, 508).

Først i året 1530 brøt Luther med læren om et renselsessted i sitt skrift "Widerruf vom Fegfeuer". Likevel erklærte Melancton kort etterpå (samme år) i sin "Apologi for den augsburgske bekjennelse, (som ble et av de lutherske bekjennessskrifter): "Vi vet at de gamle taler om bønn for de døde, noe som vi ikke forbyr" (Art. 12). Og at heller ikke Luther definitivt har forkastet bønnen for de avdøde, fremgår av at han lot sin preken fra 1522, 22 juni, på nytt trykke i sin Kirkepostille i 1543, noen få år før sin død.

Bønnen for de døde finner man i flere av de eldste protestantiske begravelsesritualer. Således i den danske Malmøhåndbok fra 1535 og det svenske begravelsesritual av Olaus Petri, som var i bruk fra 1529 til 1614. Med hensyn til Tyskland kan nevnes den reformerte hessiske kirkeordinans av 1566 og den lutherske kirkeordinans av 1574. Også enkelte av de nyere tyske ritualer har bibeholdt bønnen for de avdøde, således den prøyssiske Agende fra 1831, den württembergske Kirkebok fra 1843 og den bayerske Agende fra 1844. Likeledes har den svenske kirke i den nyere tid offisielt vedkjent seg bønnen for de døde ved å gi den plass i tillegget til salmeboken (1922). I England hører bønnen for de avdøde med til revisjonen av "Common prayer book", som i 1928 ble foreslått av de anglikanske biskoper. For nærmere dokumentering henviser vi til H. Martensen-Larsen, "De Dødes Plads i vor Bøn". I samme verk kan en finne en lang rekke av eldre og nyere protestantiske forfattere, både fra Skandinavia, Tyskland og England, som forsvarer bønnen for de avdøde.

## VII.

### **Bønnen for de avdøde er en av de mest dyrebare og gagnlige andakter i den kristne religion.**

Den er ikke bare gagnlig for sjelene i renselsesstedet, men også i høy grad for oss selv. For det første holder den levende hos oss tanken på Guds rettferdighet, som også straffer de minste feil, og er derved en kraftig tilskyndelse til å "jage etter fullkommenhet" (Fil. 3, 12), til å øve bot og å bære våre lidelser i tålmodighet. Vår katolske dødekult er en stadig vekkende botspreken for de levende. Begravelser hvor det ikke blir bedt for den avdøde, og bestandig forutsettes i tale og sanger at denne allerede er gått inn i den himmelske herlighet, kan lett bidra til å forminske gudsfrykten hos folket.

Bønnen for de avdøde vedlikeholder en personlig forbindelse med våre hensovede kjære. "I samme grad som vi slipper de døde av vår forbønn, trer minnet om dem tilbake" - skriver H. Martensen-Larsen ("De Dødes Plads i vor Bøn" s. 108). Verdien av de troendes samkvem med sine avdøde må ikke ringeaktes. Barnene står derved fortsatt under ledelsen av sine avdøde foreldre, en mann eller hustru under innflytelse av en from ektefelle, en venn under oppsyn av en venn, som er vandret bort.

Ved å be for de avdøde bevares lettere troen på det evige liv. Bibelen selv kaller bønnen for de avdøde en "nyttig gjerning" fordi den er en bekjennelse av troen på livet etter døden (Sml. 2 Makk. 17, 43-46). Og Epifanius (ca. 315-403) skriver: "Hva er nyttigere enn at de avdøde blir minnet i messebønnene, da dette overbeviser de tilstedeværende om at de døde lever og ikke er tilintetgjort" (Hær. 75, 8). "Jeg tenker at vi ville bli lykkeligere og bedre, jeg tenker at den usynlige verden vil komme klarere tilbake innenfor vår synskrets, hvis vi innesluttet våre kjære i våre bønner, som vi pleidde å gjøre det før de døde" (Dr. J. Paterson Smyth, "Evangeliet om det hinsidige" s. 93). "I samme grad som vi fastholder våre døde i bønnen, blir det evige oss en realitet" (H. Martensen-Larsen, "De Dødes Plads i vor Bøn" s. 109). En annen protestantisk teolog skriver: "I bønnen for de avdøde ser jeg, særlig i vår tid, da troen på en udødelighet, et fortsatt liv etter døden og en oppstandelse blir kastet overbord og blir spottet som dårskap eller i høyden blir bekjent med munnen, et meget godt og kraftig middel til å oppflamme troen" ("Friedensblätter", herausgegeben von B. Strehler, Augsburg 1901, Huttler, Bd. VI, s. 114). På

samme måte Höningshaus (likeledes protestant): "Den skikk å be for de avdøde, levendegjør troen på sjelens udødelighet ... Hvis den ble overholdt godt, ville det sannsynligvis aldri ha vært så megen skeptisisme og vantro blant oss" ("Die Reformation gegen die Reformation" I s. 225)

Det er meget trøstefullt å vite at vi enda kan gjøre noe for våre kjære etter døden. "Kjærligheten finner heri en tilfredsstillende av en uavviselig trang" - skrev pastor dr. Krogh-Tønning før han ble katolsk ("Den christelige Dogmatik" IV s. 468). Det er nettopp de edle naturer, som frykter mest for at de har vist for lite kjærlighet og takknemlighet overfor sine kjære mens de var i live. Først etter døden forstår de klart hva disse har vært for dem, og hva de selv skulle ha vært for dem. En stor trøst er da den tanke at meget av det forsømte kan innhentes. Aldri vil noen kunne regne opp alle de gode gjerninger som kjærligheten til de avdøde har frembrakt: alle de bønner, kirkebesøk, deltagelse i den hl. messe, skriftemål, mottagelse av den hl. communion, almisser, selvfornektelser. Paulus taler i 1 Kor. 15, 29 om de kristne som endog ofret sine martyrlidelser til en "dåp" (= rensning) for de avdøde. "Enhver som kjenner det menneskelige hjerte og det kristne folk" - sier Oswald - "må gi meg rett, når jeg sier at kanskje en tredje del av alle gode gjerninger som de troende gjør, blir forrettet med henblikk på rensesstedet og at uten denne hensikt ville disse gjerninger ikke bli gjort" (Eschatologie 122).

At vi kan be for de avdøde er særlig trøstefullt i de tilfeller noen av våre kjære dør plutselig eller muligens etter en dårlig forberedelse. Den protestantiske teolog Hase skriver: "De fleste døende er vel for gode til å komme i helvetet, men også sikkert for dårlige for himmelen. Man må åpent innrømme at det her foreligger en uklarehet i den reformatoriske protestantisme" (Handbuch der protest. Polemik, Leipzig 1894, s. 485). "Uten bønner for de døde" - sier H. Martensen-Larsen - "blir mennesker så underlig rådløse overfor døden, når de mangler visshet om deres kjæres frelse" ("De Dødes Plads i vor Bøn" s. 107). Det er nok så at vi ved vår bønn ikke kan frelse en som er forlapt. Men det er sikkert at tvilen om en avdøds frelse i mange tilfeller meget lettere ville oppstå hvis vi ikke kunne tro på et rensessted og ikke kunne be for de avdøde.

Bønner for de avdøde er et vern mot fortvilelse, men på den annen side behøver vi ikke være redde for at den svekker gudsfrykten. Dette har vi allerede sett ovenfor. Troen på et rensessted minner om Guds uendelige hellighet og rettferdighet, som også straffer de minste feil. Men enda mer bidrar troen på et rensessted til å forøke vår gudsfrykt ved at den bevarer troen på helvetet. Det er et faktum at de som ikke tror på et rensessted, lett kommer til også å forkaste troen på en evig fortapelse. Det viser seg av den utbredelse som den s.k. apokatastasislære (= læren om alle tings gjenopprettelse) har fått hos mange protestanter.

Enda en fordel av bønner for de avdøde er at de troende derved lettere holdes borte fra spiritismen. "Når den sunne og berettigede forbindelse med de døde blir avbrutt, den som skjer gjennom Gud, blir det bedre vekstbetingelse for den usunne. Den som er vant til å ta de døde inn i sin bønn, vil deri ha et vern mot den forvilelse å sette ånde- eller dødesamkvem gjennom de spiritistiske medier og midler over Gudsforholdet" (H. Martensen-Larsen, "De Dødes Plads i vor Bøn" s. 113). Meget sterkt blir dette fremhevet av C. Skovgaard-Petersen i hans bok "Spiritismen og vore afdøde", 1909.

## **De katolske begravelsesskikker.**

Den troendes avsejlede legeme er ved Jesu blods fortjeneste blitt helliget til å være den Hellige Ånds tempel og engang å stå opp i herlighet. Derfor er dette legeme ærverdig i Kirkens øyne. Det blir begravet med ære og lagt i innviet jord.

Kirken er en motstander av likbrenning. Et slikt direkte inngrep for å tilintetgjøre et legeme er i strid med den ærbødighet vi skylder det. Jordfestelsen er en gammel kristen skikk. Mens hedningene ofte brente sine døde, innførte kristendommen overalt jordfestelsen. For legemets oppstandelse spiller det selvfølgelig ingen rolle om det blir brent eller begravet. Men som en bekjennelse av troen på den legemlige oppstandelse har de kristnes pietetsfulle begravelsskikker alltid hatt stor betydning. Minucius Felix (2 årh.) beretter at hedningene forundret seg over det og sa: "De kristne påstår at de blir levende igjen etter døden; derfor avskyr de nemlig likbålet og forkaster likbrenning" (Octav. c. 11). De kristne begravelsskikker er også et effektivt middel til å bekjempe den hedenske lære om sjelevandring, nemlig at sjelen etter døden går inn i et annet legeme. At jordfestelsen ikke er uten betydning for den kristne tro, forklarer det faktum at propagandaen for likbrenning i den nyere tid er utgått fra kristendomsfiendtlig hold (i midten av forrige århundre). Likbrenning er et symbol på tilintetgjøring. Ved jordfestelsen legges legemet som et såkorn i jorden og symboliseres oppstandelse til et nytt liv ifølge Bibelens ord: "Legemet såes i forgjengelighet, det står opp i uforgjengelighet" (1 Kor. 15, 42).

Hvor grusomt er det for et barn, når det mister sin mor og plutselig bare har litt aske igjen av henne. Hvor meget mer trøstefullt er det ikke når moren blir stedt til hvile i skyggen av et kors? Hvilket håp stråler ikke fra de kristne "koimeterier" (sovesteder - slik som de kristne fra oldtiden av kalte sine begravellessteder), som har bidratt så meget til å bortta redselen for døden! Et gravsted er likesom et vedvarende synlig bånd med våre avdøde. Dit går vi gjerne hen for å be for våre kjære og å vise vår kjærlighet ved å stelle graven.

Likbrenningen strider i den grad med vår naturlige pietetsfølelse, at vi vanskelig kan tenke oss at noen egenhendig ville legge sin fars eller mors legeme i forbrenningsovn. Det overlates til fremmede arbeidsfolk, som foretar forbrenningen etter at familien er gått hjem. Men noe som strider mot vår pietetsfølelse å gjøre selv, skal vi heller ikke la andre gjøre. For iallfall å bibeholde forestillingen om en begravelse pleier man i kapellene ved krematoriene i nærvær av familien gjerne å foreta en pro forma nedsenkningsseremoni med jordpåkastelse.

## **Begravellesritualet.**

Begravellesen utføres under stadig bønn for sjelen. Vi ledsager våre kjære ikke bare til graven, men helt til Guds domstol. Kirken uttrykker sin forbønn både ved ord og ved seremonier. Således stenker presten båren med vievann for å be om vederkvegelse for den avdøde. Incenseringen med røkelse, fremstiller bønner som vi vil omgi ham med. Omkring kisten plasseres brennende lys for å uttrykke vårt ønske om at sjelen må bli opptatt i lysets bolig.

Begravellesen pleier helst å være forbundet med frembæringen av det hl. messeoffer. Vi har tidligere bevist at det fra de første kristne tider av har vært skikk å minnes de avdøde ved nattverdgdustjenesten.

Fra menneskeslektens begynnelse av har ofre vært det store middel til å formilde Gud. jødene frembar også ofre til forsoning for de avdøde (Sml. 2 Makk. 12, 43-46). Den Gamle Pakts ofre var forbilleder på og virket i kraft av Kristi offer, det eneste offer som kunne forsonne oss med Gud. Men ved Kristi korsdød skulle ikke enhver offerhandling opphøre. Likesom det i den Gamle Pakt var foreskrevet ofre til forkynnelse av Kristi kommende korsdød, således vil Gud at det i den Nye Pakt helt "inntil Kristi gjenkomst" skal være en offeritus til å "forkynne Herrens død", som er fullbrakt (1 Kor. 11, 26). Dette offer er den hl. messe. Men den store forskjell mellom den Gamle Pakts ofre, som skulle forkynne Kristi kommende korsoffer, og den Nye Pakts offer, som skulle forkynne Kristi fullbrakte korsoffer, er at de første bare var bilder, mens det siste samtidig inneholder den ofrede Kristus.

Ved konsekrasjonsordene kommer Jesus på alteret, ikke bare for å gi seg til oss, men også for å hengi seg for oss (Luk. 22, 19), idet Han ved den sakramentale adskillelse av hans legeme og blod på en levende måte fremstiller sin blodsutgytelse på korset. Han gjør våre gaver av brød og vin til sitt legeme og blod, for at hans offer samtidig skal være vårt offer. Nattverdbordet er et "slaktofferalter" (Hebr. 13, 10), Ved denne offerritus lider Jesus ikke på nytt, men som "evig prest etter Melkisedeks vis" (Salm. 109 [110], 4) tilbyr Han Faderen stadig på nytt sin lidelse på korset. Den hl. messe er altså ikke et nytt offer ved siden av korsofferet, men et middel til å gjøre korsofferet nærværende blant oss og å gi oss del i dets frukter.

Å overvære den hl. messe betyr å stå under Kristi kors og er derfor et meget virksomt middel til å hjelpe de avdøde. Ved vår tro og bønn kan vi likesom øse av Kristi blod og stenke det over sjelene i renselsesstedet.

-----

(Vi lar her følge bønnene ved rekviemmessen og ved selve gravferden. Ikke tatt med er de bønner som bes før rekviem når liket hentes fra hjemmet og bæres inn i kirken.)

Den avsluttende delen av heftet – på latin og norsk – er ikke tatt med her.